א) הא קיימא שניה אמר רבינא הכא במאי עסקינן כגון שהיתה שניה בשעת כפירת הראשונה קרובין בנשותיהן ונשותיהן גוססות מהו דתימא ב) רוב גוססין למיתה קמ"ל השתא מיהת חיי נינהו ולא שכיבי תא שמע ג) בעל הבית שטען טענת גנב בפקדון ונשבע והודה ובאו עדים אם עד שלא באו עדים הודה [א] משלם קרן וחומש ואשם אם משבאו עדים הודה [ב] משלם תשלומי כפל ואשם ⊗ הכא נמי כדרבינא אמר ליה רבינא לרב אשי תא שמע חמורה ממנה שבועת הפקדון שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה אשם בכסף שקלים מדקאמר לוקה מכלל דאיכא עדים וקאמר על שגגתה אשם בכסף שקלים אמר להו רב מרדכי בר מינה דההיא דהאמר להו רב כהנא אנא תנינא לה והכי תנינא לה אחד זדונה ואחד שגגתה אשם בכסף שקלים תא שמע לא אם אמרת בנזיר טמא שכן לוקה תאמר בשבועת הפקדון שאינו לוקה היכי דמי אי דליכא עדים אמאי לוקה אלא פשיטא דאיכא עדים וקתני תאמר בשבועת הפקדון שאינו לוקה מלקא הוא דלא לקי [ג] אבל קרבן מייתי תיובתא דרבה תיובתא רבי יוחנן אמר [ד] הכופר בממון שיש עליו עדים חייב [ה] בשטר פטור אמר רב פפא מאי טעמיה דרבי יוחנן עדים עבידי דמייתי שטר הא מנח אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא שטרא נמי עביד דמרכס אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע היינו טעמיה דרבי יוחנן ד) [ו] משום דהוה שטר שעבוד קרקעות [ז] ואין מביאין קרבן על כפירת שעבוד קרקעות איתמר משביע עדי קרקע פליגי (א) רבי יוחנן ור"א חד אמר חייב וחד אמר [ח] פטור תסתיים דרבי יוחנן דאמר פטור מדאמר רבי יוחנן הכופר בממון שיש עליו עדים חייב שטר פטור וכדרב הונא בריה דרב יהושע תסתיים א"ל רבי ירמיה לר' אבהו לימא רבי יוחנן ורבי אלעזר בפלוגתא דרבי אליעזר ורבנן קא מיפלגי ה) דתנן ו) הגוזל שדה מחבירו ושטפה נהר חייב להעמיד לו שדה דברי רבי אליעזר וחכ"א [ט] אומר לו הרי שלך לפניך ואמרינן במאי קמיפלגי רבי אליעזר דריש רבויי ומיעוטי ורבנן דרשי כללי ופרטי רבי אליעזר דריש רבויי ומיעוטי [1] וכחש בעמיתו ריבה בפקדון או בתשומת יד מיעט [2] או מכל אשר ישבע חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי ריבה ריבה כל מילי ומאי מיעט מיעט שטרות ורבנן דרשי כללי ופרטי וכחש בעמיתו כלל בפקדון או בתשומת יד או בגזל פרט או מכל אשר ישבע עליו חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט ז) מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון [י] אף כל דבר המטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאין מטלטל יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאף על פי שמטלטלין אין גופן ממון מאן דמחייב כרבי אליעזר ומאן דפטר כרבנן אמר ליה לא מאן דמחייב כרבי אליעזר ומאן דפטר אמר לך בהא ח) אפילו רבי אליעזר מודה דרחמנא אמר מכל ולא הכל אמר רב פפא משמיה דרבא מתניתין נמי דיקא דקתני גנבת את שורי והוא אומר לא גנבתי משביעך אני ואמר אמן חייב ואילו גנבת את עבדי לא קתני מ"ט לאו משום דעבד איתקש לקרקעות ואין מביאין קרבן על כפירת שעבוד קרקעות אמר רב פפי משמיה דרבא אימא סיפא זה הכלל כל המשלם על פי עצמו חייב ושאינו משלם על פי עצמו פטור זה הכלל לאתויי מאי לאו לאתויי גנבת את עבדי

אלא

הא קיימא שניה. אלא לאו ש"מ כפירת ממון שיש עליו עדים הויא כפירה: **קרובין בנשותיהן.** נשואי שתי אחיות דההיא שעתא לא חזו לאסהודי. ואם תאמר למה לי למיתנא איצטריך כגון שהיו גוססות באותה שעה: **מהו דתימא.** קיימא לן רוב גוססות למיתה והוו להו כמתות והוה ליה ממון שיש עליו עדים דלא תתחייב ראשונה קמ"ל השתא מיהא לא שכיבי ואף על גב דרוב גוססין למיתה כל זמן שלא מת חי הוא לכל דבריו ט): **טענת גנב.** פטר עצמו על ידי גניבה שטען נגנב הימני ושומר חנם פטור מגניבה וקיימא לן בב"ק (דף סג:) שאם נשבע ובאו עדים משלם כפל כגנב עצמו אבל אם הודה אח"כ אין כאן כפל דמודה בקנס פטור אבל חומש ואשם יש משום שבועת הפקדון: **ונשבע והודה ובאו עדים** גרסי' ולא גרסינן אחרי כן: **משלם תשלומי כפל.** משום עדים: **ואשם.** משום שבועה אבל חומש לא משלם וילפינן לה בבבא קמא [סה:] מהאי קרא ושלם אותו בראשו וחמישיתו יוסף עליו י) ממון המשתלם בראש מוסיף חומש ושאינו משתלם בראש כגון זה שישלם עליו כפל אין מוסיף חומש: **כדרבינא.** שהיו עדים קרובים בנשותיהן בשעת שבועה לפיכך חייב קרבן כמאן דליתניהו: **בר מינה דההיא.** אין ללמוד הימנה דלא איירי במכות כלל ודלמא בזדון עצמו קאמר ולא בזדון עדים: **אי דליכא עדים.** דאתרו בנזיר אמאי לוקה: **עבידי דמייתי.** הלכך מהניא ליה כפירתו אם ימותו העדים: **משום דהוה.** ליה האי שטר ממון שהקרקעות משועבדים לו והכופר בו ככופר בקרקעות וקיימא לן לקמן (דף מב:) דאין נשבעין על הקרקעות הלכך כי אישתבע נמי אין לה דין חיוב שבועה להביא עליה קרבן: **וכדרב הונא בריה דרב יהושע.** דפריש טעמא דרבי יוחנן משום דאין חייבין על כפירת [שעבוד] קרקעות: **חייב להעמיד לו שדה.** דקסבר קרקע נגזלת וקיימא לה ברשות גזלן וקרינן ביה והשיב את הגזלה (ויקרא ה): **הרי שלך לפניך.** קסבר קרקע אינה נגזלת וכי שטפה נהר ברשותיה דמרא קמא היא קיימא: **מיעט שטרות.** שאין גופן ממון שאינן אלא לראיה שבהן: **מאן דמחייב.** עלייהו דין קרבן שבועה כרבי אליעזר כי היכי דמרבה להו לענין השבה מרבה להו נמי לכל האמור בענין וקרבן בההיא עניינא כתיב: **אפילו רבי אליעזר מודה.** דאף על גב דאיתרבו בענין השבה לא איתרבו לענין חומש ואשם דכי אהדר קרא ונקט ענין חומש ואשם כתיב [שם] או מכל אשר ישבע עליו לשקר וגו' וחמישיתו יוסף עליו את אשמו יביא מכל ולא הכל ואימעיט להו דבר שאינו דומה לפרט: **מתניתין נמי דיקא.** כרבי יוחנן דאין חיוב קרבן שבועה בקרקעות: **דעבד איתקש לקרקעות.** והתנחלתם אותם [וגו'] לרשת אחוזה (שם כה) כאחוזה:

כלל

הכא נמי כדרבינא. שהיו קרובין בנשותיהן אבל נשותיהן גוססות לא צריך למימר דהא הכא ליכא לאקשויי פשיטא דהא קמ"ל דהודה ואח"כ באו עדים דמשלם קרן וחומש וכי באו עדים ואח"כ הודה משלם תשלומי כפל:

ואין מביאין קרבן על כפירת שעבוד קרקעות. תימה והא רבי יוחנן גופיה אית ליה בסוף בבא בתרא (דף קעה:) דשעבודא דאורייתא וא"כ אפילו בעל פה היכי משכחת לה לשבועת העדות ולשבועת הפקדון והכי נמי קשה מהשולח (גיטין דף לז.) דאמר רבי יוחנן שטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט ואם כן אפילו בעל פה לא משכחת לה לדידיה וכן בפרק קמא דב"מ (דף ז: ושם) גבי מודה מקצת ובפרק הכותב (כתובות דף פז: ושם) ואיתא נמי התם גבי עד אחד דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות ולמ"ד שעבודא דאורייתא לעולם לא משכחת שבועה וצ"ל (ב) דאליביה משכחת כשמחל השעבוד י): **מיעט** שטרות. אפילו מאן דלא דאין דינא דגרמי בהגוזל קמא (ב"ק דף נח.) ופטר שורף שטרותיו של חבירו מכל מקום כיון דכי איתנהו בעינייהו מחייב ליה לאהדורינהו ה"א דכי כפר חייב ומיהו לבסוף דמסיק דלענין השבה דוקא פליגי אי אומר לו כשנשטפו הרי שלך לפניך ולא לענין שבועה קשיא מה שייך למעוטי שטרות הא אפילו שרפן פטור כ"ש נשטפו וצריך לומר דסבר כרבי מאיר דדאין דינא דגרמי אי נמי כי פטרינן היינו כי קלינהו באתרייהו אבל נטלן ושרפן חייב: **מתניתין** נמי דיקא. אע"ג דמאן דמחייב נמי מודה לרבנן פטור מ"מ מייתי דסתם מתניתין דיקא כמאן דפטר ומיהו קצת תימה דמייתי ממתניתין דדחי לה לייתי ממתניתין דשבועת הדיינין (לקמן דף לח:) דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות אם כן אין כאן קרבן:

אלא

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"א מהלכות שבועות הלכה ט:

כ ב מיי' פ"ד מהלכות גניבה הלכה א סמג עשין עא טור ח"מ סי' שנב:

כא ג מיי' פ"ז מהלכות שבועות הלכה ח:

כב ד מיי' שם פרק ח הלכה יד:

כג ה ו מיי' שם הלכה יג:

כד ז מיי' שם פרק ז הלכה ג:

כה ח מיי' שם פרק ט הלכה ג:

כו ט מיי' פ"ט מהלכות גזילה ואבידה הלכה א סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סימן שעא סעיף ב:

כז י מיי' פרק ז מהלכות שבועות הלכה ד ופ"ה מהל' טוען ונטען הלכה א סמג לאוין רמא טור שו"ע ח"מ סימן לה סעיף א:

רבינו חננאל

הא דאמר רבינא כגון שהיו קרובים לנשותיהן והיו נשותיהן גוססות כו'. וכבר פרשנוהו למעלה. א) ואמר רבינא לרבא אמאי חייבת הכת הראשונה. הא איכא עלייהו סהדי דמשהדי דידעי בהאי סהדותא דפקדון כגון שהיו קרובין לנשותיהן כו'. אבל השניה כיון שכפרה כת הראשונה כמי שאין שם עדות כלל דמי. ועלתה בתיובתא דרבא תיובתא. הא דתנן במתני' וחייבין על זדון השבועה עם שגגתה כו'. פירושא בתוספתא היא. איזוהי זדון העדות עם זדון השבועה שהוא חייב בה היודע וזכור לעדות ויודע שכל הנשבע חייב קרבן זהו זדון העדות עם זדון השבועה שחייב. וכן מי שיודע לעדות אבל אינו יודע שכל הנשבע חייב קרבן זהו זדון העדות עם שגגת השבועה שהוא חייב. ואיזו היא שגגת שבועת העדות שהוא פטור. כגון שהיה יודע לו עדות ושכחה בשעת השבועה שהוא פטור. שנא' ונשבע על שקר. מי שיודע שהוא שקר בשעת השבועה. וכן בענין הפקדון היודע בפקדון שהוא אצלו ויודע שכל הנשבע בפקדון על שקר חייב קרבן. זהו זדון הפקדון עם זדון השבועה שחייב. וכל היודע שהפקדון אצלו אע"פ שאינו יודע שכל הכופר ונשבע בפקדון מביא קרבן חייב. וזהו זדון הפקדון עם שגגת השבועה שהוא חייב. אבל מי שאינו יודע שיש לו פקדון בידו או שהיה יודע ובשעה שנשבע נעלם ממנו פטור הוא שנאמר ונשבע על שקר: ר' יוחנן אמר הכופר בממון שיש עליו עדים ונשבע חייב. בשטר פטור. מאי טעמא רב פפא אמר עדים עבידי דשכבי וכמאן דליתניהו דמו. אבל שטר הא מנח. ורב הונא בריה דרב יהושע אמר אפילו שטרא נמי עביד דאירכס. אלא היינו טעמא דר' יוחנן משום דשטר שעבוד קרקעות דקי"ל מלוה בשטר גובה מן הקרקע ואפילו ממשעבדי. ואין מביאין קרבן על כפירת שעבוד קרקעות: המשביע עדי קרקע. אסיקנא ר' יוחנן פוטר ור' אלעזר מחייב נימא בפלוגתא דר' אליעזר ורבנן פליגי דתניא הגוזל שדה מחבירו ושטפה נהר חייב להעמיד לו שדה דברי ר' אליעזר וחכ"א אומר לו הרי שלך לפניך. ואמרינן במאי פליגי ר' אליעזר דריש ריבויי ומיעוטי ורבנן דרשי כללי ופרטי. ר' יוחנן כרבנן ור' אלעזר כר' אליעזר. ודחי' ר' אלעזר ודאי כר' אליעזר. אבל ר' יוחנן אמר לך [בהא] אפילו רבי אליעזר מודה דפטור. שנאמר או מכל אשר ישבע עליו לשקר. ולא כל למעוטי קרקעות. אמר רב פפא מתני' נמי דיקא דקתני גנבת שורי והוא [אומר] לא גנבתי כו' ופשוטה היא:

מסורת הש"ס

א) [לעיל לג.], ב) שם. גיטין כח. ערכין יח. [קדושין עא:], ג) ב"ק סה. קו., ד) [ב"מ ז: כתובות פז:], ה) נ"ל דתניא, ו) ב"ק קיז:, ז) [לקמן מב:], ח) [לעיל לד.], ט) [שמחות פ"א ה"א], י) [ויקרא ה], כ) [ועי' היטב תוס' ב"מ ז: ד"ה אין],

תורה אור השלם

1. נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל בַּיְיָ וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֶת יָד אוֹ בְגָזֵל אוֹ עָשַׁק אֶת עֲמִיתוֹ: ויקרא ה כא

2. אוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יִשָּׁבַע עָלָיו לַשֶּׁקֶר וְשִׁלַּם אֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִשִׁתָיו יֹסֵף עָלָיו לַאֲשֶׁר הוּא לוֹ יִתְּנֶנּוּ בְּיוֹם אַשְׁמָתוֹ: ויקרא ה כד

הגהות הב"ח

(א) גמ' פליגי בה רבי יוחנן ור"א: (ב) תוס' ד"ה ואין וכו' וצריך לומר דכולהו משכחת כשמחל:

גליון הש"ס

גמרא ה"נ כדרבינא. מבואר אף דהכפל בא על שעת הכפירה ובאותה שעה היו העדים קרובים בנשותיהם מ"מ לא מקרי תחלתו בפסול דמ"מ עתה שנתרחקו מעידים על החפץ שהוא פקדון וממילא חייב כפל ע"י העדים אחרים ששמעו אז דנשבע דמעידים עתה שנשבע בשקר. ותמוה לי דא"כ גם לענין התרו בו לחייב מלקות משכחת לה בכה"ג דהעדים שהתרו בו לא ידעו שהוא פקדון (דמ"מ מקרי התראת ודאי כיון דידוע להמותרה כמ"ש תוס') והיו עדים קרובים בנשותיהן שידעו שהוא פקדון ואח"כ נתרחקו ונאמנים להעיד עתה שזה פקדון וממילא חייב מלקות על העדים שהתרו שמעידים שכפר ונשבע ואין מקום לחלק בין קרבן למלקות. ולומר דהוי התראת ספק דהמותרה מסופק שמא לא ימותו הנשים ולא יהיו עדים כשרים להעיד עליו דנראה כיון דהעבירה ודאי והספק רק אם הב"ד יענשו עליו לא מקרי התראת ספק. ועיין יבמות דף פ ע"א בתוס' ד"ה נעשה ומכ"ש בזה וצ"ע:

מוסף רש"י

הא קיימא שניה. ומה הפסידוהו הראשונים (לעיל לג.). **קרובין בנשותיהן.** נשאו שתי אחיות ואינן כשירין בעדות אחד, נמצא שלא היה לו עדות כשכפרה ראשונה אלא הם לבדם, וכי תימא למה לי למתנייה, איצטריך כגון ששתי האחיות הללו גוססות (שם). **מהו דתימא רוב גוססין למיתה.** הוו להו כאילו מתו ותפטר כת ראשונה דהא קיימא כת שניה, קמ"ל השתא מיהת חיי נינהו. ולימדך שהגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו ואף על פי שרובן למיתה (שם). **משלם קרן וחומש ואשם.** משום שבועה ואין כאן כפל דמודה בקנס פטור (ב"ק סה.) דאין משלם קנס על פי עצמו (שם קו.). **ושטפה נהר.** שהיתה על שפת הנהר והגביה שפתו והמים שוקקים וכורין תחת השפה ומתפשט בתוך השדה (שם קיז:). **ריבה כל מילי.** ואפילו קרקעות לשבועה ולהשבון (שם). **מיעט שטרות.** שאין גופן ממון דיהיב ליה ניירא בעלמא (שם).

א) לכאורה נ"ל אמר רבינא דלא קשיא לרבא דאמאי חייבת הכת הראשונה וכו' בהאי סהדותא דפקדון דמיירי כגון וכו' אבל השניה בוודאי חייבת כיון וכו'.

[א]אלא מהא ליכא למשמע מינה: שבועת הפקדון כיצד תן לי פקדון שיש לי בידך כו׳: [ב]תנו רבנן כלל אינו חייב אלא אחת פרט חייב על כל אחת ואחת דברי ר״מ ר׳ יהודה אומר [א]שבועה לא לך ולא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת רבי אליעזר אומר לא לך ולא לך ולא לך שבועה חייב על כל אחת ואחת ר״ש אומר עד שיאמר שבועה לכל אחת ואחת אמר רב יהודה אמר שמואל כללו של רבי מאיר פרטו של רבי יהודה כללו של רבי יהודה פרטו של רבי מאיר [ג]ור׳ יוחנן אמר הכל מודים בולא לך שהוא פרט לא נחלקו אלא בלא לך שרבי מאיר אומר פרט ורבי יהודה אומר כלל ואיזהו כללו של ר׳ מאיר [ב]שבועה שאין לכם בידי במאי קמיפלגי שמואל דייק מברייתא ור׳ יוחנן דייק ממתניתין שמואל דייק מברייתא מדקאמר רבי יהודה ולא לך פרטא הוי מכלל דשמעיה לר׳ מאיר דאמר כללא הוי ואמר ליה ר׳ יהודה פרטא הוי ור׳ יוחנן אמר תרוייהו לר׳ מאיר פרטא הוי ואמר ליה רבי יהודה בולא לך מודינא לך בלא לך פליגנא עלך ושמואל [ד]עד דאודי ליה אודויי לפלוג עליה איפלוגי ורבי יוחנן דייק ממתניתין מדקאמר ר׳ מאיר [ה]שבועה שאין לכם בידי כללא הוי מכלל דולא לך פרטא הוי דאי סלקא דעתך ולא לך כללא הוה אדמשמע לן שבועה שאין לכם בידי נשמעינן שבועה לא לך ולא לך כל שכן שבועה שאין לכם בידי ושמואל אמר כל האומר ולא לך כאומר שבועה שאין לכם בידי דמי תנן לא לך ולא לך ולא לך תני לא לך ת״ש תן לי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה תני תשומת יד גזל אבידה ת״ש תן לי חטין ושעורין וכוסמין תני שעורין כוסמין והאי תנא כל הכי שביש תני ואזיל אלא הא מני רבי היא [ו]דאמר לא שנא כזית כזית ולא שנא כזית וכזית פרטא הוי תא שמע מדידיה ר׳ מאיר אומר אפילו חטה ושעורה וכוסמת חייב על כל אחת ואחת תני חטה שעורה כוסמת מאי אפילו אמר רב אחא בריה דרב איקא אפילו חטה בכלל חטין ושעורה בכלל שעורין וכוסמת בכלל כוסמין: תן לי פקדון ותשומת יד גזל ואבידה שיש לי בידך כו׳: תן לי חטין ושעורין [ז]א״ר יוחנן [ג]פרוטה מכולם מצטרפת פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר אפרטי מיחייב אכללי לא מיחייב וחד אמר אכללי נמי מיחייב והתני ר׳ חייא הרי כאן חמש עשרה חטאות ואם איתא עשרים הויין האי תנא דפרטי קא חשיב דכללי לא קא חשיב והא תני רבי חייא הרי כאן עשרים חטאות ההיא אפקדון ותשומת יד וגזל ואבידה בעא מיניה רבא מרב נחמן היו חמשה תובעין אותו ואמרו לו תן לנו פקדון תשומת יד וגזל ואבידה שיש לנו בידך אמר לאחד מהן שבועה שאין לך בידי פקדון תשומת יד גזל ואבידה ולא לך ולא לך ולא לך מהו אחדא מיחייב

או

כלל אינו חייב אלא אחת. לקמיה מפרש מאי כלל ומאי פרט: **ולא לך** גרסינן בכולהו ולא גרסינן לא לך: **כללו של ר׳ מאיר זהו פרטו של רבי יהודה.** מאי שמע ר׳ יהודה שהיה עושה ר׳ מאיר כלל דהיינו ולא לך ולא לך עשאן ר׳ יהודה פרט. וממילא שמעינן דפרטו של רבי מאיר היינו לא לך לא לך דאי לא מאי הוי פרטא לרבי מאיר והוא כללו של רבי יהודה דאי לא לך לרבי יהודה נמי פרטא ולא חשיבא כלל אלא שאין לכם מאי שנא ולא לך דנקט: **הכל מודים בולא לך שהוא פרט.** רבי מאיר לא פליג אדר׳ יהודה בולא לך והכי קאמר רבי יהודה ולא לך הוא דהוה פרטא אבל לא לך כללא דלא אשבועה קאי. ולקמיה מפרש מהיכא דייק ר׳ יוחנן דתרוייהו לרבי מאיר פרטי הוו: **ושמואל אמר לך אדמודי ליה אודויי ליפלוג עליה איפלוגי.** כלומר אי ס״ד דשמעיה ר׳ יהודה לרבי מאיר דמשוי לתרוייהו פרטא לא הוה ליה למינקט מילתא בולא לך דמודי ליה בגויה אלא הכי הוה ליה למתני רבי יהודה אומר לא לך אינו חייב אלא אחת למינקט מילתא דפליג עליה בגוה: **סתם מתניתין ר״מ** ח): **תנן ולא לך ולא לך.** וי״ו גרסינן בכולהו אלמא לר״מ פרטא הוי ותיובתא דשמואל: **ר׳ היא דאמר.** במס׳ זבחים בפ׳ שני [ל:] לא שנא שוחט את הזבח ע״מ לאכול כזית למחר כזית בחוץ ל״ש כזית למחר וכזית בחוץ פרטא הוי ב׳ מחשבות הן ותפיס את הראשונה והוי פיגול ושוב אין מחשבה שניה מוציאתו מידי פיגול אליבא דר׳ יהודה דאמר התם [כט:] זה הכלל כל שמחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום פיגול וחייבין על אכילתו כרת ומתניתין דהכא רבי היא ולאו ר׳ מאיר: **מדידיה.** מדר׳ מאיר גופיה: **חטה בכלל חטין.** אם טענו חטה הרי הוא כטענו חטין כדכתיב (שמות ט) והחטה והכוסמת לא נכו: **פרוטה מכולן מצטרפת.** אם אין לו עליו מכולן אלא שוה פרוטה מצטרפין לחייבו: **פליגי בה רב אחא ורבינא.** במתני׳ ובמילתיה דרבי יוחנן: **חד אמר אפרטי מיחייב אכללי לא מיחייב.** חייב על כל אחת ואחת דקתני מתני׳ חייב שלש קאמר חדא אחטין וחדא אשעורין וחדא אכוסמין ארבעה לא מחייבין ליה למימר שבועה שאין לך בידי חדא שבועה באפי נפשה היא שבכלל זה אין לך בידי כלום וחזר ופרט לא חטין ולא כוסמין ולא שעורין אלא פרטא פירושה דשבועה שאין לך בידי הוא וכי אמר רבי יוחנן פרוטה מכולן מצטרפת לאו אסיפא דמתני׳ דחייב ליה על כל אחת ואחת קאי דכיון דכל חדא וחדא באנפי נפשה הוא לא מצטרפי אלא ארישא אמר שבועה שאין לך בידי אינו חייב אלא אחת פרוטה מכולן מצטרפת לאותה שבועה דהא חדא היא: **וחד אמר.** חייב על כל אחת ואחת דקתני מתני׳ ד׳ נינהו חדא אכללא ותלת דפרטא ודר׳ יוחנן אסיפא נמי קיימא ואשבועתא דכללא ומיחייב מיהא חדא: **ט״ו חטאות.** היו חמשה תובעין אותו דמתני׳ וכל אחד תבעו חטין ושעורין וכוסמין ואמר שבועה שאין לך בידי חטין ושעורין וכוסמין ולא לך ולא לך הרי כאן ט״ו חטאות ואם איתא דארבע חטאות הן כ׳ הויין: **דכללי לא קחשיב.** אע״ג דאיתנהו: **והתני ר׳ חייא.** בדוכתי אחריתי הרי כאן כ׳ ש״מ ד׳ שבועות הן ובקמייתא לא חשיב דכללא: ומשני לעולם תלת נינהו דההיא דכללא ליתא וכי קתני עשרים אפקדון אתשומת יד אגזל ואבידה דאיכא ד׳ פרטי לכל חד וחד דהוה להו עשרים: **אחדא מיחייב.** אכל חד וחד מהנך בתראי דולא לך דקאמר לאו אפרטא דפקדון ותשומת יד קאי ואין כאן אלא ח׳ חטאות ד׳ משום ראשון ואחד לכל אחד מן האחרונים:

או

אלא מהא ליכא למשמע מינה. ואם תאמר ולידוק ממתניתין דפירקין (דף לו:) דפטרינן בקנס וכל שכן בקרקע כדמוכח בפ׳ שבועת העדות (לעיל דף לד.) דקאמר ולר׳ יוחנן דאמר משביע עדי קרקע פטורין מאי בינייהו איכא בינייהו קנס ולאו פירכא דלקמן(א) טעמא משום דלא כפר ליה ממונא שלא היה מתחייב בהודאתו אבל גבי עדות מאן דפטר בעדי קרקע מחייב בעדי קנס שהרי יתחייב ע״י עדותן כמו בשאר ממון: **הכא** גרס לא לך לא לך ולא לך ולא גרסינן וי״ו בכולהו אלא בבתרא וכן בכל הני דמייתי דאי גרסי׳ וי״ו בכולהו אם כן במסקנא דמוקי לה כרבי לימא ר׳ יהודה היא דאמר ולא לך פרטא הוא אבל השתא לא מתוקמא כוותיה דהא תרוייהו חשיב פרטא בין בוי״ו בין בלא וי״ו והסוגיא דשמעתין קשיא דמוכח בפ״ב דזבחים (דף ל: ושם) דטפי הוי פרטא בלא וי״ו מבוי״ו לר׳ יהודה דאמר התם או דלמא כזית וכזית לר׳ יהודה פרטא הוי וכל שכן כזית כזית ובספר ישן גרס הכא כולה סוגיא איפכא ור׳ יוחנן אמר הכל מודים בלא לך שהוא פרט לא נחלקו אלא בולא לך וגרסינן תני ולא לך תני פקדון ותשומת יד כו׳: **כללו** של ר׳ יהודה. פי׳ לא לך פרטו של ר״מ פי׳ בקונטרס דאי לרבי יהודה נמי פרט הוי אמאי נקט ר׳ יהודה טפי ולא לך וא״ת הא דלא נקט לא לך משום דמודה בה ר״מ וי״ל דמכל מקום הוה ליה למימר אף ולא לך: **הרי כאן ט״ו** חטאות. גבי שבועת העדות מיתנייא דגבי פקדון הוה ליה למימר אשמות: [ט]**אנסת** ופתית כו׳. תימה למאי דלא מחייבין בהזהב (ב״מ דף מח.) אלא ביחוד כלי א״כ הכא כיון דפרעיה [י]תו לא מיפטר בהודאה וי״ל כגון שיחד לו בענין זה שיגבה מן הכלי כל מה שיחייבוהו בית דין:

הדרן עלך שבועת הפקדון

מסורת הש״ס

א) [ברכות כה. וש״נ], ב) קדושין מד. ע״ש, ג) לעיל כג:, ד) [עי׳ תוס׳ יבמות מו: ד״ה בשטבלן], ה) [לעיל לו:], ו) קדושין מז. זבחים ל:, ז) לעיל כג:, ח) [עירובין לו:], ט) שייך (לע״ב) [לעיל במשנה], י) [עי׳ תוס׳ כתובות מב. ד״ה ר׳ שמעון פוטר כו׳ מבואר היטב],

עין משפט נר מצוה

כח א ב מיי׳ פ״ז מהל׳ שבועות הל׳ י [ופ״ט הלי״ז] ועי׳ בכ״מ בפ״ד מהל׳ נדרים הלכה יא:

כט ג מיי׳ פ״ז מהלכות שבועות הלכה יא:

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה אלא כו׳ דלקמן קאמר טעמא:

מוסף רש״י

אלא מהא ליכא למשמע מינה. דודאי מתני׳ לאו כולה דוקא אלא חדא מנייהו דוקא, או רישא או סיפא, ותנא אידך אטו ההוא ולא ידעינן הי מנייהו דוקא דנגמר מניה (שבת קכא.). **שבועה.** שאין לך בידי ולא לך ולא לך, חייב. אשם גזלות (קדושין מד.). **לא לך ולא לך ולא לך שבועה.** דבעינן שבועה באחרונה אבל אם הזכיר שבועה תחלה לא שדינן אכולהו וכללא הוי (שם, והוסיף: לא לך לא לך, דוקא בלא וי״ו אבל ולא לך ולא לך כללא הוי, עי״ש ובמהרש״א). **פרוטה מכולם מצטרפת.** לחייבו על שבועה ולא על כל אחת ואחת אלא לחייבו אשם אחד (לעיל כג:). **פליגי בה רב אחא ורבינא.** בחייב על כל אחת ואחת דמתני׳ ובדר׳ יוחנן, חד אמר אפרטי מיחייב. כלומר על כל אחת ואחת דתנן במתני׳, שלש אשמות הן ולא ארבע, דלא אמרינן שבועה שאין לך בידי חדא שבועה היא וכי הדר פירש חטים ושעורים וכוסמין לחלק הרי ארבעה, הא לא אמרינן, אלא שבועה שאין לך בידי אפרטי קאי, וכי אמר ר׳ יוחנן פרוטה מכולם מצטרפת, ארישא דמתני׳ איתמר, דקתני אינו חייב אלא אחת, אבל סיפא מכל מין ומין חדא שבועה באנפי נפשה היא, אי ליכא בכל מין שוה פרוטה לא מיחייב (לעיל כג:). **אכללי נמי מיחייב.** על כל אחת דקתני במתני׳ ארבע אשמות הן, כי אמר שבועה שאין לך בידי כלל כולן יחד, וכי הדר פריש להו נשבע על כל מין ומין לבדו יש כאן ד׳ שבועות, ומילתא דר׳ יוחנן קיימא בין ארישא דקתני אינו חייב אלא אחת, בין אסיפא דקתני חייב על כל מין ומין ואשבועתא דכללא, דאילו אג׳ שבועות דפרטא ליכא לאוקומה, שהרי אין במין אחד שוה פרוטה, ואגן כפירת ממון בעינן (שם).

הדרן עלך שבועת הפקדון

רבינו חננאל

מתני׳ שבועת הפקדון כיצד אמר לו תן לי פקדוני כו׳. ת״ר זה הכלל. כלל אינו חייב אלא אחת פרט חייב על כל אחת ואחת דברי ר׳ מאיר ר׳ יהודה [אומר] שבועה לא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת ר׳ אליעזר אומר כו׳. אמר רב יהודה אמר שמואל פרטו של ר׳ יהודה שהוא לא לך ולא לך הוא כלל של ר׳ מאיר. כלומר בולא לך ולא לך שמחייב ר׳ יהודה על כל אחת ואחת אינו מחייב ר׳ מאיר אלא אחת על כולן. ואיזהו פרטו של ר׳ מאיר שמחייב על כל אחת ואחת באומר אין לך בידי לא לך (ולא) [לא] לך ור׳ יהודה סבר זהו כלל ואין חייב אלא אחת על הכל. מזו הברייתא דייק שמואל הכי ואמר מדקא מפרש ר׳ יהודה ואמר (לא) [ולא] לך פרטא הוא מכלל דשמעיה לר׳ מאיר דאמר כללא הוא ופליג עליה ואמר כי האי גוונא פרטא הוא לא לך לא לך לא לך הוא דהוי כללא. ור׳ יוחנן [אמר] ר׳ מאיר ור׳ יהודה תרוייהו מודו דולא לך שהוא פרט לא נחלקו אלא בלא לך לא לך (ולא) [לא] לך שר׳ מאיר אומר זה פרט הוא וחייב על כל אחת ואחת. ור׳ יהודה אומר זה כלל הוא. ואיזהו כללו של ר׳ מאיר באומר כולכם. ור׳ יוחנן האי דוקיא דייק לה ממתני׳. דתנן שבועה שאין לכם בידי אינו חייב אלא אחת וקסבר סתם משנה ר׳ מאיר. וכיון דאמר שמצאנו לר׳ מאיר דאמר לכם כללא הוא מכלל דולא לך ולא לך פרטא הוא. דאי ס״ד כשמואל דאמר ולא לך ולא לך כללא הוא ליתני במתני׳ ולא לך ולא לך אינו חייב אלא אחת וכ״ש שבועה שאין לכם בידי. ודחי שמואל ואמר ר׳ מאיר סבירא ליה האומר לא לך ולא לך כאומר שבועה שאין לכם בידי דמי. ואקשינן לשמואל ממתניתין דתנן שבועה שאין לך בידי ולא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת הנה מתני׳ לר׳ מאיר היא דסתם הוא וקתני דולא לך פרטא הוא ומפרק תני במתני׳ לא לך לא לך והוא פרטי דר׳ מאיר. ותו אקשינן שבועה שאין לך בידי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה חייב על כל אחת ואחת. ופריק נמי כדקמייתא תני תשומת יד והא וגזל קתני תני גזל כו׳. (והא) [ותו] אקשו עליה ממתני׳ דבתרא תן לי חטים ושעורין וכוסמין כו׳. ופריק תני חטים תני שעורים תני כוסמין. כלומר משנתנו אין בהן ווין הללו כל עיקר. ואקשינן עליה וכי זה התנא טעה באלו הדברים כולן והוסיף וי״ו בכולן בטעות. ופריק מתניתין לאו ר׳ מאיר היא: הא מתניתין רבי היא דאמר לא שנא כזית כזית ולא שנא כזית וכזית כולהו הני לישני פרט הוו. ודברי רבי מפורשין בשחיטת קדשים פרק כל הזבחים שקבל דמן. וכבר פירשנוהו בקדושין. ואקשי על שמואל מדברי ר׳ מאיר עצמו שאמר במשנתנו ר׳ מאיר אומר אפילו אמר חטה ושעורה וכוסמת חייב על כל אחת ואחת. הנה ו׳ לר׳ מאיר פרטא הוא. ודחי לעולם לר׳ מאיר ו׳ מוסף האחרון לראשון וכללא הוא וגרעיה לו׳ ותני שעורה כוסמת דהוא פרטיה דר׳ מאיר. והאי דקתני אפילו אתיא לאשמועינן דחטין וחטה אחת הן ומה שטענו הוא שנשבע לו שחטה בכלל חטין וכן שעורה וכן כוסמת: א״ל תן לי פקדון שיש לי בידך כו׳ השביע עליו ה׳ פעמים בין בב״ד ובין שלא בב״ד וכפר חייב על כל אחת ואחת. א״ר שמעון מה טעם מפני שיכול לחזור ולהודות. פירוש כיון שאילו חזר והודה בפקדון חייב לשלם אם כפר. ועוד נשבע חייב דהא ממון קא כפר. היו ה׳ תובעין אותו ואומרין לו תן לנו פקדון כו׳. או כל אחד אומר לו תן לי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה שבועה שאין לך בידי אין חייב אלא אחת. שבועה שאין לך בידי פקדון ותשומת יד גזל ואבידה חייב על כל אחת ואחת. וכן היו ה׳ תובעין אותו וכל אחד אומר לו תן לי חטין ושעורין כוסמין כו׳: **גמ׳** א״ר יוחנן אפילו פרוטה מכולן מצטרפת. פירוש כיון שטענו בחטין ושעורין וכוסמין והוא פתח ואמר שבועה שאין לך בידי חלה השבועה עליו על הכל בכלל. לפיכך אפילו אין בכולן אלא פרוטה נצטרפו וחייב. ולא אמרינן דהא ליכא בכל חדא וחדא פרוטה. וכיון דלית בכל חדא וחדא פרוטה לא חלה שבועה בפחות מפרוטה. שבועה שאין לך בידי זהו כלל. פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה זהו פרט א) וחלקו בזה רב אחא ורבינא חד אמר אפרטי מיחייב וחייב בכפירתו לאלו החמשה שלש חטאות לכל אחד ואחד חטאת אחת שכפר לו בחטים. וחטאת אחת בשעורים וחטאת בכוסמין. וחד אמר אכללי מיחייב נמי כיון שפתח שבועה שאין לך בידי כאילו

א) אולי חסר כאן וצ״ל וכן חטים ושעורין וכוסמין זהו פרט.

או דלמא אכל חדא וחדא מיחייב תא שמע דתני רבי חייא [א]הרי כאן עשרים חטאות היכי דמי אי דפריש רבי חייא מנינא אתא לאשמועינן אלא לאו [ב]דלא פריש ושמע מינה פרטא הוי: אנסת ופתית את בתי כו': אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מאי טעמא דרבי שמעון הואיל ועיקר קנס הוא תובע אמר רבא משל דרבי שמעון למה הדבר דומה לאדם שאמר לחבירו תן לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך אמר לו שבועה שאין לך בידי חטין ואשתכח דחטין הוא דלית ליה הא שעורין וכוסמין אית ליה דפטור דכי אשתבע אחטין אקושטא משתבע אמר ליה אביי מי דמי התם בחטין קא כפר ליה בשעורין וכוסמין לא קא כפר ליה הכא בכולה מילתא הוא דקא כפר ליה הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו תן לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך שבועה שאין לך בידי כלל ואשתכח חטין הוא דלית ליה הא שעורין וכוסמין אית ליה דמיחייב אלא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן לדברי רבן שמעון קנס הוא תובע ולא בושת ופגם לדברי חכמים אף בושת ופגם הוא תובע [א]במאי קא מיפלגי אמר רב פפא ר"ש סבר לא שביק איניש מידי דקיץ ותבע מידי דלא קיץ ורבנן סברי לא שביק מידי דכי מודה ביה לא מיפטר ותבע מידי דכי מודה ביה מיפטר:

הדרן עלך שבועת הפקדון

שבועת הדיינין [ב][ג]הטענה שתי כסף וההודאה בשוה פרוטה [ד]ואם אין ההודאה ממין הטענה פטור כיצד [ה]שתי כסף לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור [ו]שתי כסף ופרוטה לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה חייב [ג][ז]מנה לי בידך אין לך בידי פטור מנה לי בידך אין לך בידי אלא חמשים דינר חייב [ח]מנה לאבא בידך אין [ד]לך בידי אלא נ' דינר פטור מפני שהוא כמשיב אבידה [ה][ט]מנה [ו]לי בידך אמר לו [ז]הן למחר אמר לו תנהו לי נתתיו לך פטור ⊙אין לך בידי חייב [י]מנה לי בידך אמר לו הן אל תתנהו לי אלא בעדים למחר אמר לו תנהו לי נתתיו לך חייב מפני שצריך ליתנו בעדים [כ]ליטרא זהב יש לי בידך [ח]אין לך בידי אלא ליטרא כסף פטור [ל]דינר זהב יש לי בידך אין לך בידי אלא דינר כסף [ט]וטריסית [י]ופונדיות ופרוטה חייב שהכל מין מטבע אחת [מ]כור תבואה לי בידך אין לך בידי אלא לתך קטנית פטור [נ]כור פירות לי בידך אין לך בידי אלא לתך קטנית חייב שהקטנית בכלל פירות [כ][ס]טענו חטין והודה לו בשעורין פטור ורבן גמליאל מחייב [ל]הטוען לחבירו בכדי שמן והודה לו בקנקנים אדמון אומר הואיל והודה לו מקצת ממין הטענה ישבע וחכמים אומרים [ע]אין ההודאה ממין הטענה אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון [מ][פ]טענו כלים וקרקעות והודה בכלים וכפר בקרקעות בקרקעות וכפר בכלים פטור הודה במקצת הקרקעות פטור במקצת הכלים חייב [נ]שהנכסים שאין להן אחריות זוקקין את הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהן [ס][צ]אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן [ק]ואין משביעין את הקטן אבל נשבעין לקטן ולהקדש: **גמ'** היכי משבעינן ליה אמר רב יהודה אמר רב משביעין אותו בשבועה האמורה בתורה דכתיב [1]ואשביעך בה' אלהי השמים אמר ליה רבינא לרב אשי כמאן [ע]כרבי חנינא בר אידי דאמר בעינן שם המיוחד אמר ליה אפי' תימא רבנן [ר]דאמרי בכינוי ונפקא מינה [ש]צריך לאתפושי חפצא בידיה וכדרבא דאמר רבא [ת]האי דיינא דאשבע בה' אלהי השמים נעשה כמי שטעה בדבר משנה וחוזר ואמר רב פפא האי דיינא דאשבע בתפלין נעשה כמי שטעה בדבר משנה וחוזר והלכתא כוותיה דרבא ולית הלכתא כוותיה דרב פפא הלכתא כוותיה דרבא דהא לא נקיט חפצא בידיה [א]ולית הלכתא כוותיה דרב פפא דהא נקיט חפצא בידיה [ב]שבועה מעומד [ג]תלמיד חכם מיושב [ד]שבועה בספר תורה [ה]תלמיד חכם לכתחלה בתפלין ת"ר [פ]שבועת הדיינין [ו]אף היא בלשונה נאמרה אומרים לו הוי יודע

שכל

או דלמא. ולא לך אפרטא קאי ויש כאן כ': **אי דפריש.** לכל אחד ואחד ולא לך פקדון ותשומת יד גזל ואבידה: **ועיקר קנס הוא תובע.** עיקר תביעתו על הקנס היא ואע"ג דבושת ופגם נמי בכלל כפירה נינהו לא מיחייב עלייהו כדמפרש ואזיל: **הכא בכולה מילתא כפר ליה.** דהא לא אנסתי קאמר והבושת ופגם בכלל כפירה: **הא לא דמיא.** קושיא דאביי הוא דקמסיק למילתיה:

הדרן עלך שבועת הפקדון

שבועת הדיינין. שהדיינים משביעין ע"י הודאת מקצת הטענה שלימדוה [צ] מאשר יאמר כי הוא זה (שמות כב) וכתב עלה ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו דהיינו שבועה: **הטענה.** שהשבועה באה על ידה לא תהא פחות משתי כסף: **וההודאה.** שמחייבתו לישבע לא תהא פחות מפרוטה. ובגמ' [לט:] פליגי רב ושמואל בפרוטה זו אם מתוך שתי כסף של טענה היא או צריך שתהא טענת הכפירה של כסף שתי מעות כסף לבד פרוטה של הודאה: **שתי כסף.** שתי מעות כסף דהא שתי לשון נקבה היא והן שליש הדינר: **אין לך בידי אלא פרוטה פטור.** שאין ההודאה ממין הטענה שזה טענו כסף וזה הודה לו נחשת וכגון שלא טענו לו שתי מעות של מטבע אלא משקלו אם טענו מטבע הרי הודה לו במטבע כדלקמן: **שתי כסף ופרוטה כו'.** קסבר טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב: **אין לך בידי פטור.** שאין כאן הודאה: **שהוא כמשיב אבידה.** שהיה יכול להעיז פניו ולכפור ומדלא העיז הרי הוא כמשיב אבידה שאינו חייב שבועה כדאמרינן במסכת גיטין (דף מח:) המוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם: **גמ' כר' חנינא בר אידי.** בשלהי שבועת העדות (לעיל ד' לה:) השבע ולא תשבע כו': **אפי' תימא בכינוי.** והא דאמר רב בשבועה האמורה בתורה: **לאתפוסי חפצא.** קאמר או ספר או תפילין כאברהם דאתפסיה לאליעזר ברית מילה: **דאשבע בה' אלהי השמים.** ולא התפיסו חפץ נעשה כטועה בדבר משנה. ואע"ג דלא תנן לה במשנה שמעתא דרב היא והרי היא כדבר משנה כדאמרי' בסנהדרין (דף לג.) דטועה בדבר המפורשים חוזר ולא אמרינן מה שעשה עשוי וישלם מביתו: **תלמיד חכם.** נשבע מיושב: **בספר תורה.** ואע"ג דאוקימנא דלא כרב פפא לכתחלה מיהא ספר תורה בעינן. ובדורותינו בטלו הראשונים שבועה דאורייתא לפי שענשה גדול ותקנו לגזור עליו ארור בעשרה והא אמרן [ק] ארור בו שבועה: **ת"ח.** די לו לכתחלה בתפלין מפני כבודו: **אף היא.** לקמן [ר] מפרש מאי אף: **בלשונה.** בכל לשון שהוא מבין בו:

שכל

שבועת הדיינין. הא דלא נקט נוהגת באנשים ובנשים כדתנן לעיל (דף לו:) גבי פקדון משום דמילתא דפשיטא היא ולעיל לא תני אלא דלא נימא נילף שבועת הפקדון משבועת העדות: **לאתפושי חפצא בידיה.** תימה דבשבועת העדות וביטוי ופקדון כשהוא מושבע מפי אחרים דהוי דומיא דשבועת הדיינין ליבעי בהו אנקוטי חפצא[ש]: **האי דיינא דאשבע בתפלין כו'.** ואע"ג שהשביע אברהם את אליעזר במילה הא אמרינן בסמוך דתלמיד חכם לכתחלה בתפלין אי נמי כיון דעדיין לא נצטוו יותר הוי כספר תורה לגבייהו:

ל א ב מיי' פ"ז מהל' שבועות הלכה יד:
א ג מיי' פ"ג מהל' טוען הלכה א [והל' ב] סמג עשין נה טוש"ע ח"מ סי' פח ס"א:
ב ד מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ז:
ג ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:
ד ו מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף א:
ה ז מיי' שם פ"א הל' ג סמג שם טוש"ע שם סי' פז סעיף א:
ו ח מיי' שם פ"ד הל"ה סמג שם טוש"ע שם סי' עה סעיף כא:
ז ט מיי' פ"א מהלכות מלוה הל"א ופ"ז מהל' טוען הלכה א ופ"ו הל"ו סמג עשין שם טוש"ע ח"מ סי' עט סעיף י:
ח י מיי' פט"ו מהלכות מלוה הל"א סמג שם טוש"ע חו"מ סי' ע ס"ג:
ט כ טוש"ע חו"מ סי' פח סעיף ט:
י ל מיי' פ"ג מהל' טוען הלכה ח ועי' מ"מ סמג עשין צה טוש"ע חו"מ סי' פח סעיף ט:
יא מ נ טוש"ע שם ס"ז:
יב ס מיי' שם הל"י טור ש"ע שם סעיף יב:
יג ע מיי' שם הלכה יג טור שו"ע שם ס"ח:
יד פ מיי' שם פ"ה הל"ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' צה סעיף ה:
טו צ מיי' שם הל"י יב סמג שם טוש"ע חו"מ סי' צו סעיף א:
טז ק מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ג:
יז ר מיי' פי"א מהלכות שבועות הל"ח סמג עשין קכג טוש"ע חו"מ סי' פז סעיף טו יז:
יח ש מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג יז:
יט ת מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף יג בהגה"ה:
כ א מיי' שם טוש"ע שם סעיף טו:
כא ב ג מיי' שם הלכה ח יא יב טוש"ע שם סעיף יז:
כב ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף טו:
כג ו מיי' שם הלכה יד טו טוש"ע שם ס"כ:

◆

רבינו חננאל

א"ל שבועה שאין לך בידי אלו כולם שאתה טוען עלי הרי נתחייב אחת. ופרט עוד שלש שלש. הנה ד' חטאות נתחייב בכפירתו לכאו"א. ואקשינן על מאן דאמר אכללי נמי מיחייב. והתני ר' חייא הרי כאן ט"ו חטאות. פירוש הנה חמשה תובעין אותו וכפר להן ונתחייב ט"ו חטאות ג' לכאו"א ש"מ אפרטי מיחייב. דאי הוה מיחייב אכללי נמי עשרים חטאות הוה ליה למימר שפרטיהן ט"ו וכלל לכאו"א מהן ה' הרי עשרים. אין הכי נמי דהתני ר' חייא לקמן הרי כאן כ' חטאות. ודחינן הא דתני ר' חייא כ' חטאות במתניתין דמקמי הא תני לה דתנן היו חמשה תובעין אותו בפקדון בתשומת יד ובגזל ואבידה שהן ארבעה פרטי לחמשה תובעין נמצאו כ' פרטי. ואהאי תני ר' חייא כ' ונתברר דאפרטי מיחייב והאי דאמר אכללי נמי מיחייב לא מצא סיוע לדבריו. והלכתא כמאן דאמר אפרטי מיחייב דקיימא לן (פסחים עד: חולין צג:) כל היכא דפליגי הלכתא כמאן דמיקל. והוא רבינא דלא מחמר רבינא אלא באומצא ביעי ומיזרקא בלבד. ואסיקנא דלא מבעיא כדפריש שבועה לכאו"א דודאי חייב אלא אפילו היו ה' תובעין אותו בפקדון ותשומת יד וגזל ואבידה [ואמר לאחד מהם שבועה שאין לך בידי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה] ולא לך ולא לך ולא לך שחייב כ' חטאות. והא אתא ר' חייא לאשמועינן דאע"ג דלא פריש שבועה לכל אחד ולא לך ולא לך פרטא הוי וקאי כר' יוחנן לדברי הכל: **מתני'** אנסת ופתית בתי כו'. א"ר יוחנן לדברי ר' שמעון דפוטר קנס הוא תובע וכיון דאילו הוה מודה פטור הוא. השתא לאו ממונא קא כפר ליה, הלכך פטור הוא מקרבן שבועה. לדברי חכמים בושת ופגם תובע:

הדרן עלך שבועת הפקדון

א) כתובות מג., **ב)** ב"מ נה. קדושין יא: [בכורות נ:], **ג)** [ב"מ ה.], **ד)** ס"א לו וכן הגיה הגריעב"ץ, **ה)** [פירוש רש"י על המשנה זו תמצא לקמן מב. ד"ה שכחתי מלפרש וכו'], **ו)** ב"ב ו., **ז)** [גירסת סדר המשנה ורמב"ם לו בפני עדים הן], **ח)** [עי' תוס' לקמן מ. ד"ה אין לך], **ט)** [כלומר או טריסית או פונדיות או פרוטה כך פירש"י ריש דף מ.], **י)** ס"י ופונדיון וכן הגיה הגריעב"ץ, **כ)** [ב"ק לה: לקמן מ. ב"מ ה. עי' תוס' שם ד"ה והודה], **ל)** כתובות קח., **מ)** ב"מ ד:, **נ)** קדושין כו. [וש"נ], **ס)** [גיטין נא:], **ע)** [לעיל לה:], **פ)** [תוספ' סוטה פ"ז], **צ)** [ב"ק קו:], **ק)** [לעיל לו.], **ר)** [דף לט.], **ש)** [עי' בהרא"ש ס"ס א' תירוץ על זה],

◆

תורה אור השלם

1. וְאַשְׁבִּיעֲךָ בַּייָ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וֵאלֹהֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לִבְנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ: בראשית כד ג

◆

גליון הש"ס

גמ' אין לך בידי חייב. עי' גיטין דף יד ע"א תוס' ד"ה ולא:

◆

מוסף רש"י

שבועת הדיינין. הבאה מחמת הודאת מקצת הטענה, **הטענה שתי כסף.** אינו נשבע אלא אם כן טענו שתי כסף, ושתי כסף היינו שתי מעות שהן שליש דינר, דאי דינרי, שני כסף איבעי ליה למיתני (בכורות נ: ושט"מ שם) שאין שבועת הדיינין על הטענה פחותה משתי מעות כסף שיטענו שוה שתי כסף יש לי בידך וזה יודה לו מהם שוה פרוטה ויכפור השאר, או יודה הכל ויכפור פרוטה (ב"מ נה.). **מנה לי בידך אמר לו הן.** ובפני עדים ואמר להם אתם עדי (לקמן מב. וב"ב ו.). **נתתיו לך פטור.** מלשלם ומשבועה דאורייתא (לקמן מב.). **אין לך בידי.** לא היו דברים מעולם, **חייב.** לשלם, ואינו נאמן בשבועה שהרי הוחזק כפרן (שם). **אין לך בידי אלא ליטרא כסף פטור.** שאין כאן הודאה ממין הטענה (שם). **וטריסית.** מעה קטנה, **ופונדיון ופרוטה.** או או קתני (לקמן מ.). **אלא לתך.** חצי כור (לקמן מב.). **טענו חטין והודה לו בשעורין פטור.** דלאו ממין הטענה הוא (שם) דבעינן הודאה ממין הטענה עצמה (ב"מ ק:) ופטור אף מדמי שעורין דהא אמר ליה תובע לאו שעורין יהבי לך ואחולי מחיל גביה (ב"ק לה:). **ורבן גמליאל מחייב.** לא בעי הודאה ממין הטענה (לקמן מ. מב.). **בכדי שמן.** כדים מלאים שמן, **והודה לו בקנקנים.** הכדים יש לך בידי בלא שמן (לקמן מב.). ריקים בלא שמן (כתובות קח:). **הואיל והודה לו** מקצת ממין הטענה. והוה ליה טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן (לקמן מב.). **טענו כלים וקרקעות כו' פטור.** משבועה דאורייתא לא על הקרקעות ולא על הכלים, שאין הודאת קרקעות מביאה לידי שבועה, שאין דין שבועה בקרקעות (שם) דלא כפירתו ולא הודאתו מביאתו לידי שבועה (ב"מ ד:). **במקצת הכלים.** הודה במקצת כלים, דאיכא הודאה וכפירה בלאו קרקעות, **חייב.** לישבע אף על הקרקעות על ידי גלגול שבועה, דילפינן לה בפ"ק דקדושין (כו:) מקראי (לקמן מב.). **זוקקין.** גוררין (שם) המטלטלין זוקקין הקרקעות לישבע על ידי גלגול (ב"מ ד: ק: ובעי"ז לקמן מ:) האי זוקקין אנכסים קאי שאין להם אחריות ולאו אבית דין (קדושין כו.). **אין נשבעין על טענת חרש.** כגון שטענו ברמיזה, דחרש שדברו חכמים בכל מקום לא מדבר ולא שומע (לקמן מב.). **אבל נשבעין לקטן ולהקדש.** מפרש בגמרא (שם).

פ"ו שבועת הדיינין הטענה שתי כסף. וההודאה שוה פרוטה פירוש שתי כסף שני מעין. (פרוטה חצי חבה). היכי משבעינן ליה א"ר יהודה משביעין אותו בשבועה האמורה בתורה שנאמר ואשביעך בה' אלהי השמים. ואקשינן כמאן כר' חנינא בר אידי דאמר בשם המיוחד. ואמר רב אשי אפילו תימא רבנן דאמרי אפילו בכינוי חייב. ומאי בשבועה האמורה בתורה דצריך לאתפושיה לנשבע חפצא בידיה כאליעזר עבד אברהם שנאמר וישם העבד את ידו וגו' וכדכתיב (בראשית מז) ויאמר השבעה לי וישבע לו. ואמר מקודם לכן אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך וגו'. וכן אמר רבא האי דיינא דאשבע בה' אלהי ישראל. פירוש ולא אתפשיה חפצא בידיה נעשה כמי שטעה בדבר משנה וחוזר ומשביעו שבועה הכי טעה לית הלכתא כותיה. והא דאמר רב פפא דדיינא דאתפיס תפלין לנשבע ואשבעיה הכי טעה לית הלכתא כותיה. אלא כי אם שבועה בתפיסת ס"ת

שכל העולם כולו נזדעזע בשעה שאמר הקב״ה בסיני [1]לא תשא את שם ה׳ אלהיך לשוא וכל עבירות שבתורה נאמר בהן ונקה וכאן נאמר לא ינקה וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו שנאמר [2]אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואין בשרו אלא קרובו שנאמר [3]ומבשרך לא תתעלם וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו ומכל העולם כולו שנאמר [4]אלה וכחש [א] א)ואימא עד דעביד להו לכולהו לא ס״ד דכתיב [5]מפני אלה אבלה הארץ וכתיב [6]על כן תאבל הארץ ואומלל כל יושב בה וכל עבירות שבתורה אם יש לו זכות תולין לו שנים ושלשה דורות וכאן נפרעין ממנו לאלתר שנאמר [7]הוצאתיה נאם ה׳ צבאות ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו הוצאתיה לאלתר ובאה אל בית הגנב זה הגונב דעת הבריות שאין לו ממון אצל חבירו וטוענו ומשביעו ואל בית הנשבע בשמי לשקר כמשמעו ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו הא למדת דברים שאין אש ומים מכלין אותן שבועת שקר מכלה אותן אם אמר איני נשבע פוטרין אותו מיד ואם אמר הריני נשבע העומדין שם אומרים זה לזה [8]סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה וגו׳ ב)וכשמשביעין אותו אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך אנו משביעין אותך אלא על דעת המקום ועל דעת ב״ד שכן מצינו במשה רבינו כשהשביע את ישראל אמר להן דעו שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי שנאמר [9]ולא אתכם לבדכם וגו׳ כי את אשר ישנו פה אין לי אלא אותן העומדין על הר סיני דורות הבאים וגרים העתידין להתגייר מנין ת״ל [10]ואת אשר איננו ואין לי אלא מצוה שקיבלו עליהם מהר סיני מצות העתידות להתחדש כגון מקרא מגילה מנין ת״ל [11]קימו וקבלו ג)קיימו מה שקבלו כבר מאי אף היא בלשונה נאמרה כדתנן ד)אלו נאמרין בכל לשון א פרשת סוטה ב וידוי מעשר ג קריאת שמע ד ותפלה ה וברכת המזון ו ושבועת העדות ז ושבועת הפקדון וקאמר נמי שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה אמר מר אומרין לו הוי יודע שכל העולם כולו נזדעזע בשעה שאמר הקב״ה לא תשא את שם ה׳ אלהיך לשוא מ״ט אילימא משום דאתיהב בסיני עשר דברות נמי אתיהב ואלא משום דחמירא ומי חמירא ה)והתנן ו)ח אלו הן קלות עשה ולא תעשה חוץ מלא תשא חמורות זו כריתות ומיתות ב״ד ולא תשא עמהן אלא כדקתני טעמא וכל עבירות שבתורה נאמר בהן ונקה וכאן נאמר לא ינקה וכל עבירות שבתורה לא נאמר בהן לא ינקה והכתיב [12]ונקה לא ינקה ההוא מיבעי ליה לכדרבי אלעזר דתניא ז)רבי אלעזר אומר אי אפשר לומר ונקה שכבר נאמר לא ינקה א״א לומר לא ינקה שכבר נאמר ונקה הא כיצד מנקה הוא לשבים ואינו מנקה לשאינן שבים כל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו וכל עבירות שבתורה ממשפחתו לא והכתיב [13]ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו ותניא אמר ר״ש אם הוא חטא משפחתו מה חטאת לומר לך אין לך משפחה שיש בה מוכס שאין כולה מוכסין ושיש בה לסטים שאין כולה לסטים מפני שמחפין עליו התם בדינא אחרינא הכא בדינא דידיה כדתניא רבי אומר והכרתי אותו מה ת״ל לפי שנאמר ושמתי אני את פני יכול כל המשפחה כולה בהיכרת ת״ל אותו °אותו בהיכרת ולא כל המשפחה כולה בהיכרת וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו ומכל העולם כולו ח)(שנאמר אלה וכחש וכתיב על כן תאבל הארץ ואימא עד דעביד להו לכולהו לא ס״ד דכתיב מפני אלה אבלה הארץ) וכל עבירות שבתורה מכל העולם לא והכתיב [14]וכשלו איש באחיו ט)איש בעון אחיו מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה

התם

שכל העולם נזדעזע. לקמיה בעי ליה: **את פיך.** שבועת שקר: **לחטיא את בשרך.** את קרובך: **פוטרין אותו מיד.** ואין משהין אותו כאן שלא יחזור בו וע״כ ישלם י) מיד שקיבל עליו בב״ד: **הרשעים.** מפרש לקמיה [ע״ב]: **אלא על דעתנו.** הא פריסנא טעמא משום קניא דרבא בפרק ג׳ (לעיל דף כט. כ)): **לא אתכם.** כלומר לא כשאתכם במחשבות לבבכם: **פרשת סוטה.** כשמשביעין אותה ישביעוה בלשון שהיא שומעת: **וידוי מעשר.** בערתי הקודש (דברים כו). וטעמא דכולהו מפרש במסכת סוטה ל): **ולא תשא עמהן.** אלמא לא חמירא מכריתות ומיתות ב״ד: **מנקה הוא לשבים.** וכאן אף לשבים לא ינקה בלא פרעון: **בדינא אחרינא.** בפורענות קלה ולא בפורענות הבאה עליו:

חלה

ואין בשרך אלא קרובים. ואע״ג דבפרק במה מדליקין (שבת דף לג:) נפקא לן מהאי קרא דבעון נדרים בנים מתים כשהן קטנים אבל גדולים לא וכ״ש ממשפחתו לא היינו בנדרים אבל שבועה אפילו כל משפחתו נענשים דקרא איירי בתרוייהו אל תתן את פיך איירי בשבועה ולמה יקצף האלהים על קולך וחבל את מעשה ידיך דמשמע בנים דוקא איירי בנדר: **שנאמר אלה וכחש וגו׳.** כל עבירות שבתורה לאו דוקא אלא כלומר הנך דלא הוו כיוצא בשבועה דהא מוכח בפ״ק דקדושין (דף יג.) דמשום עריות לחודייהו אבלה הארץ: **אם אמר איני נשבע פוטרין אותו מיד.** פי׳ בקונטרס שלא יחזור בו קודם שיצא מב״ד והא דאמרינן בריש המפקיד (ב״מ דף לד.) אמר הריני משלם וחזר ואמר איני משלם מהו מי אמרינן מהדר קהדר ביה או דלמא דחויי קא מדחי היינו קודם שיצא מב״ד א״נ אפילו אחר שיצא ואי דעתיה למהדר אע״פ שאינו יכול לחזור בו לא מיקני ליה כפילא דבעי אטרוחי לבי דינא כדאמרי׳ התם (דף לה.) גבי ההוא דאפקיד כיפי ואדרבה משם ראיה היא דלא מצי הדר דאי מצי הדר ביה אמאי אית לן למימר לדחויי קמכוין ועל כן נראה פירוש הקונטרס ולא כמו שפר״ת בספר הישר בפרק זה בורר (סנהדרין דף כד. וסס) בשמעתא דנחמן עלי אבא דמצי הדר ביה ומביא ראיה מההיא דהמפקיד והכי פירושא דפוטרין אותו מב״ד שמתוך כך יהא בוש מלחזור בו ועוד דשוב נמצא בשם ר״ת דההיא דהמפקיד איירי באומר הריני משלם חוץ לב״ד א״נ לא יצא מב״ד כדפי׳ אבל אם אמר בב״ד וחזר ואמר חוץ לב״ד איני משלם לא מצי הדר ביה וההוא דזה בורר גופיה משמע כפי׳ הקונטרס דתניא היה חבירו חייב לו שבועה ואמר לו דור לי בחיי ראשך ר״מ אומר יכול לחזור בו וחכמים אומרים אינו יכול לחזור בו ואמרינן בגמרא לאחר גמר דין מחלוקת והלכה כדברי חכמים משמע לאחר גמר דין אע״פ שלא נדר לו בחיי ראשו עדיין ומיהו י״ל דלא קרי גמר דין אלא כשנדר לו כבר בחיי ראשו וכן משמע בפ׳ יש נוחלין (ב״ב דף קכח.) לפי גי׳ ר״ח גבי עבדי גנבת והוא אומר לא גנבתי מה טיבו אצלך כו׳ דגרס רצונך השבע וטול ונשבע אינו יכול לחזור בו משמע דוקא כשנשבע אבל קודם שנשבע יכול לחזור בו ויש ספרים דגרסי התם נשבע ואינו יכול לחזור בו מ): **קיימו** מה שקבלו כבר. תימה דפ״ק דמגילה (דף ז.) איכא תנאי טובא דדרשי דאסתר ברוח הקודש נאמרה מקראי ושמואל דריש ליה מקיימו וקבלו קיימו למעלה מה שקבלו למטה ומסיק רבא לכולהו אית להו פירכא בר מדשמואל והא אדשמואל נמי אית ליה פירכא דאצטריך למידרשה נמי כי הכא ורבא גופיה דרש כי הכא קיימו מה שקבלו כבר בשבת פ׳ ר״ע (דף פח.) והא דאצטריך לדרשא אחריתי רבא גופיה חשיב ליה פירכא בסוף פ״ק דחגיגה (דף י.) גבי היתר נדרים פורחין באויר דמייתי קראי טובא שיש להם על מה שיסמכו ומסיק רבא כולהו אית להו פירכא דאתו לדרשא אחריתי לבר מדשמואל ויש לומר דבסוף פרק קמא דחגיגה ודאי חשיב להו פירכא משום דלשמואל ליכא פירכא כלל דלא מיבעי ליה לדרשא אחריתי אבל בפ״ק דמגילה (דף ז.) פריך לכולהו אגופיה דקרא לבר מדשמואל דליכא פירכא כולי האי אלא דאצטריך לדרשא אחריתי (ובחגיגה ד״ה דלמא תירצו באופן אחר): **ואלו נאמרין בכל לשון כו׳.** תימה דלא תני במתניתין שבועת הדיינין ושבועת ביטוי דכיון דתנא אלו ליכא למימר תנא ושייר י) וי״ל דאיכא שום גוונא בהנהו דתני דליתיה בהני להכי תני להו לחודייהו: [ועיין תוספות יבמות פ״ד: ד״ה אלא ותוספות כתובות כט. ד״ה ועל ותוספות זבחים פד. ד״ה הלן ועי׳ תוספות שבת עה: ד״ה חסר אחת]:

התם

מסורת הש״ס

א) קדושין יג., ב) לעיל כט. נדרים כה., ג) שבת פח., ד) סוטה לב. ברכות מ:, ה) [צ״ל והתניא], ו) יומא פה: [תוספתא יומא פ״ד], ז) יומא פו., ח) [כל זה ליתא בע״י], ט) סנהדרין כז:, י) מה. יעב״ץ, כ) [וכן מפרש הש״ס בסוגיא דהכא לקמן ע״ב וקל״ע], ל) [דף לב: לג.], מ) [וע״ע תוס׳ סנהדרין כד: ד״ה שלח], נ) [כדאי׳ קדושין טז:],

תורה אור השלם

1. לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה יְיָ אֵת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לַשָּׁוְא: שמות כ ו
2. אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ וְאַל תֹּאמַר לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ כִּי שְׁגָגָה הִיא לָמָּה יִקְצֹף הָאֱלֹהִים עַל קוֹלֶךָ וְחִבֵּל אֶת מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ: קהלת ה ה
3. הֲלוֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת כִּי תִרְאֶה עָרֹם וְכִסִּיתוֹ וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלָּם: ישעיהו נח ז
4. אָלֹה וְכַחֵשׁ וְרָצֹחַ וְגָנֹב וְנָאֹף פָּרָצוּ וְדָמִים בְּדָמִים נָגָעוּ: הושע ד ב
5. כִּי מְנָאֲפִים מָלְאָה הָאָרֶץ כִּי מִפְּנֵי אָלָה אָבְלָה הָאָרֶץ יָבְשׁוּ נְאוֹת מִדְבָּר וַתְּהִי מְרוּצָתָם רָעָה וּגְבוּרָתָם לֹא כֵן: ירמיהו כג י
6. עַל כֵּן תֶּאֱבַל הָאָרֶץ וְאֻמְלַל כָּל יוֹשֵׁב בָּהּ בְּחַיַּת הַשָּׂדֶה וּבְעוֹף הַשָּׁמָיִם וְגַם דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵפוּ: הושע ד ג
7. הוֹצֵאתִיהָ נְאֻם יְיָ צְבָאוֹת וּבָאָה אֶל בֵּית הַגַּנָּב וְאֶל בֵּית הַנִּשְׁבָּע בִּשְׁמִי לַשָּׁקֶר וְלָנָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְכִלַּתּוּ וְאֶת עֵצָיו וְאֶת אֲבָנָיו: זכריה ה ד
8. וַיְדַבֵּר אֶל הָעֵדָה לֵאמֹר סוּרוּ נָא מֵעַל אָהֳלֵי הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאַל תִּגְּעוּ בְּכָל אֲשֶׁר לָהֶם פֶּן תִּסָּפוּ בְּכָל חַטֹּאתָם: במדבר טז כו
9. וְלֹא אִתְּכֶם לְבַדְּכֶם אָנֹכִי כֹּרֵת אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֶת הָאָלָה הַזֹּאת: דברים כט יג
10. כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה עִמָּנוּ עֹמֵד הַיּוֹם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֵת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם: דברים כט יד
11. קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם וְעַל כָּל הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוֹר לִהְיוֹת עֹשִׂים אֵת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כִּכְתָבָם וְכִזְמַנָּם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה: אסתר ט כז
12. נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֺן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה פֹּקֵד עֲוֺן אָבוֹת עַל בָּנִים וְעַל בְּנֵי בָנִים עַל שִׁלֵּשִׁים וְעַל רִבֵּעִים: שמות לד ז
13. וְשַׂמְתִּי אֲנִי אֶת פָּנַי בָּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ וְאֵת כָּל הַזֹּנִים אַחֲרָיו לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֹּלֶךְ מִקֶּרֶב עַמָּם: ויקרא כ ה
14. וְכָשְׁלוּ אִישׁ בְּאָחִיו כְּמִפְּנֵי חֶרֶב וְרֹדֵף אָיִן וְלֹא תִהְיֶה לָכֶם תְּקוּמָה לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם: ויקרא כו לז

רבינו חננאל

ות״ח לכתחלה בתפישת [תפלין]. שבועה מעומד ות״ח מיושב: ת״ר שבוע׳ הדיינין אף היא בלשונה נאמרה. אומרים הוי יודע שכל העולם נזדעזע בשעה שאמר הקב״ה למשה בסיני לא תשא. מאי טעמא כל העבירות שבתורה נאמר בהן ונקה וכאן נאמר לא ינקה ה׳ וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו שנאמר אל תתן את פיך לחטיא את בשרך וגו׳ ואין בשרו אלא משפחתו שנאמר ומבשרך לא תתעלם. וגם מכל העולם נפרעין משבועת שוא שנאמר אלה וכחש וגו׳ וכתיב על כן תאבל הארץ וגו׳. וכל עבירות שבתורה אם יש לו זכות תולין לו ובשבועה לא שנאמר הוצאתיה לאלתר נאם ה׳ ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע וגו׳ אל בית הגנב זה גונב דעת הבריות שאין לו אצלו ממון וטוען ומשביעו. ואל בית הנשבע בשמי לשקר זה שבועת שקר כמשמע׳. ולנה בתוך ביתו זו האלה. וכלתו את עציו ואת אבניו הא למדת כי האבנים שאין האש מכלתן שבועת שקר מכלתן. אם אמר איני נשבע פוטרין אותו מיד. ואם אמר הריני נשבע העומדים שם אומרים סורו נא מעל אהלי [האנשים] הרשעים האלה. וכדתניא ר׳ שמעון בן טרפון אומר שבועת ה׳ תהיה בין שניהם מלמד שחלה על שניהם. פי׳ על זה שנשבע לשקר ועל זה שנתן לו בלא עדים וגרם לו לכפור ולישבע. ואסיקנא כל עבירות שבתורה נתפש איש בעון אחיו שנא׳ וכשלו איש באחיו [בעון] אחיו מלמד שכל ישראל ערבין זה לזה. והני מילי שיש בידו למחות ולא מיחה אבל שאר ישראל לא. ובשבועת שקר נתפשין הכל וכשמשביעין אותו אומרים לו הוי יודע שלא על מה שבדעתך אנו משביעין אותך אלא על דעתנו ועל דעת ב״ד. ואמרינן למה ליה למימר הכי. משום קניא דרבא והאי קניא דרבא מפורש בנדרים פרק ד׳ נדרים התירו א) וכן מצינו כשהשביע משה את ישראל על דעתו ועל דעת המקום השביעם שנאמר ולא אתכם לבדכם אנכי כלומר על דעתי. אשר ה׳ אלהיך כורת עמך היום כלומר על דעת המקום. דההוא גברא דאתחייב ליה שבועה לחבריה והוה נקיט [קניא] בידיה ומסתמיך עליה כדבעי לאשתבועי. אמר לתובע נקוט לי הדין קניא דבעינא למיתפס ס״ת בידי ושקלה מיניה ונשבע לו שפרעתיך. וכיון דחזיא דאשתבע שדייה ברוגזיה להוא קניא ואיתברא ואישתפוך זוזי לארעא. ואשתכח דבקושטא אשתבע דהא יהיב ליה קניא ובגוה הנהו זוזי

עין משפט נר מצוה

כד א מיי׳ פ״ג מהל׳ סוטה הלכה ז סמג עשין נו:

כה ב מיי׳ פי״א מהל׳ מעשר שני הלכה ה סמג עשין קלח:

כו ג מיי׳ פ״ב מהלכות ק״ש הל״י סמג עשין יח טוש״ע או״ח סי׳ סב סעיף ב:

כז ד טוש״ע או״ח סי׳ קא סעיף ד:

כח ה מיי׳ פ״א מהל׳ ברכות הלכה ו סמג עשין כז טוש״ע או״ח סי׳ קפה סעיף א:

כט ו מיי׳ פ״ט מהלכות שבועות הלי״ב סמג לאוין רמא:

ל ז מיי׳ שם פ״ז הל״ז סמג שם:

לא ח מיי׳ פ״א מהל׳ תשובה הל״ב ופי״ב מהלכות שבועות הל״ב:

גליון הש״ס

גמ׳ אותו בהכרת. עי׳ תוי״ט פרק א משנה ב דחלה:

הגהות הגר״א

[א] גמ׳ ואימא עד דעביד להו לכולהו לא ס״ד דכתיב מפני אלה אבלה הארץ. כ״ז נמחק (וכן ליתא בכמה דפו״י ובתחלה העתיקה הגמ׳ כל הברייתא כמ״ש בתוספתא דסוטה והדר מפרש לה אחת וז״ש לקמן ואימא עד כו׳):

מוסף רש״י

דכתיב מפני אלה אבלה הארץ. בעלמא כתיב מיהא שמעינן מינה דאכל חדא קאמר על כן תאבל (אלה וכחש ורצוח וגנוב ונאוף פרצו ודמים בדמים נגעו) דהא אלה חד מהנך דקרא קמא היא (קדושין יג. עי״ש ובהגהות הגר״א כאן). **וכשמשביעין אותו.** גבי שבועת הדיינין תניא לה המשביעין את המחוייב שבועה בב״ד (לעיל כט.). **ולא אתכם לבדכם.** לא כשאתם סבורים כאשר בלבבכם (שם) הכי פירושו איני משביע אתכם על דעתכם לבדכם (נדרים כה.). **פרשת סוטה.** כשהכהן משביעה (ברכות מ:) מה שהכהן אומר לה, ולא אמרינן צריך לאומרה בלשון הקודש כדרך שנכתב (סוטה לב.). **וידוי מעשר.** בשנה השלישית בערתי הקודש מן הבית (דברים כו) שהוא מוציא כל מעשרותיו ומבערן מביתו ואין יכול עוד להשהותם ונותן מעשר ראשון ללוי ומעשר עני לעניים ומעשר שני של שתי שנים שעברו מעליהו לירושלים עכשיו אם לא העלהו ומתוודה בערתי הקודש זה מעשר שני, וגם נתתיו ללוי זה מעשר ראשון, לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני, ואומרו בכל לשון ולא אמרינן בלשון זה הזקיקו הכתוב לאומרה בלשון הקודש (סוטה לב.). **ושבועת העדות ושבועת הפקדון.** בכל לשון שהשביעוהו וכפר ולא הודה, חייב קרבן עולה ויורד האמור בשבועת העדות ואשם גזילות בשבועת הפקדון (שם). **אי אפשר לומר נקה שכבר נאמר לא ינקה.** דכתיב נקה לא ינקה גבי הדדי (יומא פו.). **איש באחיו.** איש בשביל אחיו (סנהדרין כז:).

א) כאן נ״ל מ״ש לקמן דההוא גברא כו׳ עד סה״ד.